

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ
ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
В УКРАЇНІ**

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції*

(12 квітня 2018 року,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

Дніпро 2018

УДК 321.01:323.2 (477)

П 78

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, протокол № 9 від 23.05.2018 р.

П 78 Проблеми формування громадянського суспільства в Україні : матер. Всеук. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 12 квіт. 2018 р.). – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. – 319 с.
ISBN 978-617-7665-19-8

У авторській редакції

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми формування громадянського суспільства в Україні», у роботі якої взяли участь науково-педагогічні працівники, докторанти, аспіранти (ад'юнкти), студенти і курсанти вищих навчальних закладів України, працівники практичних підрозділів Національної поліції України. Тематика публікацій охоплює політичні, філософські, психологічні, історичні, економічні та інші фактори, які впливають на формування та розвиток громадянського суспільства в Україні.

Матеріали науково-практичної конференції можуть бути використані в науково-дослідницькій роботі та навчальному процесі юридичних ВНЗ, а також у юридичній практиці.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

- доктор філософських наук, професор **Кузьменко В.В.**;
- доктор політичних наук, професор **Алексєєнко І.В.**;
- кандидат філософських наук, доцент **Стояцька Г.М.**;
- кандидат філософських наук, доцент **Підлісний М.М.**;
- кандидат психологічних наук, доцент **Шинкаренко І.О.**;
- кандидат психологічних наук, доцент **Диса О.В.**;
- кандидат історичних наук **Головіна О.В.**;
- кандидат історичних наук **Недря К.М.**

ISBN 978-617-7665-19-8 УДК 321.01:323.2 (477)

© ДДУВС, 2018

© Автори, 2018 *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (ДДУВС, 12.04.2018)*

З М І С Т

Алексєєнко І.В.	
Концепція «Smart sity» в контексті процесу децентралізації влади	12
Бабарикіна Н.А.	
Розвиток громадянського суспільства в контексті реформи децентралізації	20
Бекдамірова Л.З.	
Форми залучення молоді до євроінтеграційних процесів як детермінанта розвитку громадянського суспільства в Україні	24
Біденчук Т.М.	
Роль особистості поліцейського в формуванні громадянського суспільства	27
Василина О.М.	
Проблеми формування громадянського суспільства в Україні на сучасному етапі	29
Васильченко В.В.	
Правоохоронні органи у контексті громадського сприйняття	32
Васніковська А.В.	
Розвиток інформаційного суспільства як один з найважливіших національних пріоритетів	34
Вельма І.О.	
Деякі питання перспектив реформування Міністерства оборони України	37
Венцель Н.В.	
Нелінійність процесу становлення інформаційного суспільства у країнах «третього і четвертого світу»	40
Вєсєлова Д.С.	
Професійна підготовка працівників поліції США і України	44
Візниченко В.С.	
Простір реалізації потенціалу громадянського суспільства в Україні	46
Владленова І.В.	
Гражданское общество и факторы его развития	49
Волкова Ю.О.	
Средний класс в Украине: проблемы защита и перспективы развития	52
Воробець Х.О.	
Субкультура сучасної молоді	54
Головіна О.В.	
Критичне мислення та медіа-грамотність як необхідна складова в епоху інформаційного суспільства	56
Гончаров А.В.	
Сутність соціальної функції держави	59
Городиська О.М.	
Питання етично-громадянського стану людини як природного підґрунтя громадянського суспільства	61
Груєва О.В.	

Політмоб (політичний флешмоб) як новітня форма активізму громадянського суспільства	64
Гусєва В.О.	
Роль правоохоронної діяльності у формуванні громадянського суспільства в Україні	69
Данилевський С.А.	
Феномен насилля та фактори впливу	71
Демичева А.В.	
Міська територіальна громада як фактор громадянського суспільства: локальна проєкція	74
Денисенко Є.М.	
Формування правової свідомості у підлітка	76
Дерманська А.Г.	
Ставлення сучасної молоді до проблеми гендерної нерівності (на прикладі мешканців м. Дніпро)	79
Диса О.В.	
Особливості самопрезентації у соціальних мережах	81
Доля І.М.	
Імітація громадянської активності в умовах сучасної Росії	83
Дяченко В.Р.	
Громадянське суспільство: історія та счасність	86
Єремєєва І.А.	
До питання про якісні зміни форм міжнародних збройних конфліктів у постбіполярній міжнародній системі	90
Журко Д.О.	
Вплив інформаційних технологій на свідомість громадян	93
Згурська В.Л.	
Вплив європеїзації на громадянське суспільство держав-членів	97
Земелько Д.О.	
Проблема політичної та правової відповідальності суб'єктів політики в Україні, як фактор політичної активності та участі громадян	99
Зінсу О.І., Петрова Г.М.	
Розвинене громадянське суспільство як сутнісна ознака правової держави	102
Іщейкін К.Є.	
Причини та наслідки впровадження механізмів участі	104
Кабанцева І.А.	
Болгарське громадянське суспільство як фактор антикорупційної протидії	107
Кальницький Э.А., Мищенко В.И.	
К проблеме смыслообразующих элементов гражданского общества в условиях глобального антропологического кризиса	111
Калюжна А.О.	
Сучасна єврейська національна меншина м. Дніпро у багатоетнічному урбанізаційному середовищі	115

Карпенко Р.В.	
Поняття та функції громадянського суспільства у сучасних умовах	118
Кириченко В.М., Соколенко Ю.М.	
Історична еволюція поняття «громадянське суспільство»	121
Клименко О.Ю.	
Недержавний сектор соціалізації «дітей війни» в українських реаліях	124
Клименко Р.В., Тараров Я.В.	
Потенциальное влияние пбис-конвергенции на социальное устройство общества	127
Коваленко О.В.	
Чинники міграційних процесів в Україні у контексті зростаючої соціальної транзитивності	131
Ковальова Н.А.	
Сільська громада наддніпрянської України початку ХХ ст.: до дискусії про «парагромадянське селянське суспільство»	134
Ковтун Н.М.	
Маніпулятивні практики в інформаційному просторі постіндустріального суспільства	138
Кольцов В.М.	
Політична опозиція як форма політичного активізму	141
Комарова Т.Г.	
Основні виклики політичній стабільності в інформаційну епоху	144
Компанієць Л.В., Бредун І.В.	
Духовне формування особистості у вимірі світоглядних матриць світської культури ХХ-ХХІ ст.	147
Котляров С.О.	
Рівність як складова правового статусу	150
Кошевець Е.Р.	
Пропаганда як вид насильницької масової комунікації	152
Красковська М.П.	
Умови формування особистості як елементу громадянського суспільства: загальні тенденції і український аспект	154
Крашеніннікова Т.В.	
Маніпулювання поняттями «слухати», «чути», «розуміти» у сучасному мовному середовищі	157
Кумеда Т.А.	
Особистість в сучасному інформаційному суспільстві	162
Кушнар'юв І.В.	
Роль громадянського суспільства у протидії політичній корупції: приклад країн Центрально-Східної Європи	165
Ларіна Т.Ф.	
Законодавство як екстрактивний інститут влади: досвід України	168
Леощенко Д.І.	
Діалектична єдність громадянського суспільства та правової держави як атрибутів демократії	171

Лисюк Ю.В.	
Розвиток патрульної поліції, як окремої ланки Національної поліції України в умовах сьогодення	173
Маєвська З.В.	
Захист прав поліцейських як основа становлення правопорядку	176
Маковій В.П.	
Темпоральні величини у трансформації речово-правових норм українського законодавства	178
Малявин Е.В., Остапчук Д.Д.	
Проблемы безработицы и причины миграции населения в страны ЕС	181
Маргулов А.Х.	
Громадянське суспільство в Україні: історичні ретроспективи	184
Маркіна Л.Л.	
Основні завдання та зміст громадянського виховання майбутніх юристів	186
Матвейчук Л.О.	
Взаємодія громадськості з органами державної влади в умовах розвитку інформаційного суспільства	188
Матвієнко Є.І.	
Імідж співробітника поліції в свідомості громадян	191
Михайлюк А.В., Вершина В.А.	
«Информационное общество» и формирование «картины мира» современного человека	194
Младьонова О.Д.	
Інформаційна політика у формуванні інформаційного суспільства	197
Могільова С.В.	
Громадянське суспільство в умовах трансформаційної модернізації	200
Москаленко О.Я.	
Девіантна поведінка молоді	203
Муренко Е.Л.	
Народовластие и способы его реализации в демократическом государстве	205
Назаренко Ю.А.	
Розвиток громадянського суспільства в умовах викликів глобалізації	209
Нарижный Ю.А.	
Ментальные основы гражданского общества	212
Настич Т.М.	
Професійне вигорання поліцейських як чинник професійної деформації	216
Недря К.М.	
Громадські організації учасників бойових дій (учасників АТО): сучасний стан та майбутні перспективи	219
Палагута В.И.	
Проблемы гражданской идентичности в современном украинском обществе (кто мы?)	222

Перегуда Є.В., Місержи С.Д.	
Формування громадянського суспільства на постреволюційному етапі та його ефективність	230
Перетокін А.Г.	
Роль вивчення державного устрою Запорозької Січі у патріотичному вихованні студентської молоді	233
Петрушин О.О., Заєць О.М.	
Громадянське суспільство та його вимоги	237
Подлесный М.Н.	
Гражданское общество в восприятии курсантов первого курса ДГУВД	240
Полькіна А.С.	
Проблематика «синій кит», «червона сова» в інформаційній мережі	244
Приходько В.В.	
Про потребу у новій концепції вступу до вітчизняних вишів та сприяння розгортанню навчальної діяльності студентів	246
Пронічкіна А.С.	
Характерний образ поліцейського: до та після реформи ОВС	250
Савенко О.Р.	
Формування ціннісних орієнтацій молоді в інформаційному суспільстві	253
Савич А.В.	
Индекс экогуманизма в современном социуме	256
Самойлов А.Е.	
Категориальная и операционная составляющие мышления похода к организации обучения в высшей школе	259
Стеценко С.В.	
Національна ідентичність в контексті розвитку громадянського суспільства	263
Стойко О.М.	
Вирівнювальний та нормалізуючий вплив соціальних медіа на політичні процеси	266
Стояцька Г.М.	
Інституційні структури ЄС та їх придатність до розвитку Європи	268
Страшко О.В.	
Психологічне забезпечення діяльності Національної поліції України та провідних країн Європи: порівняльний аспект	271
Терлюк І.Я.	
Організація місцевого самоврядування в українських національних державних формаціях 1917-1921 рр.	274
Тягло О.В., Воропай Т.С.	
Свобода волі за часів перемін: в пам'ять про Мирослава Володимировича Поповича	278
Філяніна Л.А.	
Співробітництво України і Організації Північноатлантичного договору запораука міжнародної безпеки	281

Філянiна Л.А., Бурлаку О.Г.	
Забезпечення безпеки потерпiлого пiд час проведення досудового розслiдування	284
Філянiна Л.А., Любова Н.О.	
Протидія торгiвлi людьми в умовах реформування органiв Нацiональної полiцiї	286
Хитрук Р.О.	
Чи потрiбна легалiзацiя проституцiї в Україні	289
Хома Н.М.	
Роль соцiальних медiа у формуванні та функцiонуванні громадянського суспiльства	291
Циб I.С.	
Особливостi психологiчної пiдготовки в системi професiйного навчання працiвникiв Нацiональної полiцiї Україні	294
Циганков Д.В.	
Вивчення правової держави крiзь призму iсторичного аналізу	297
Цуканова Я.К.	
Реалiзацiя загальнонацiонального правопросвiтницького проекту Мiнiстерства юстицiї Україні «Я маю право!» як спiсiб трансформацiї влади та законодавства в Україні та як консолiдуючий фактор розвитку українського суспiльства	300
Черкас К.Ш.	
Право на збройний захист в Україні. Проблема чи пiдміна понять?	304
Щербина С.С.	
Гене́за полiтичних елiт в Україні: час спливає	306
Южека Р.С.	
Проблемні питання освiтньої пiдготовки юриста у вищих навчальних закладах МВС Україні	310
Ядловська О.С.	
Историчні уроки української нацiональної революцiї 1917-1921 рр.	314

Крашеніннікова Тетяна Валеріївна,
кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри українознавства та
іноземних мов факультету
економіко-правової безпеки Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

МАНІПУЛЮВАННЯ ПОНЯТТЯМИ «СЛУХАТИ», «ЧУТИ», «РОЗУМІТИ» У СУЧАСНОМУ МОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Мова є найважливішим засобом маніпулювання людьми, способом зміни їхньої свідомості. За допомогою мови людина утверджується як особистість, може відтворювати і стверджувати своє власне «я», свою позицію та життєві принципи. Більшість практиків сходяться на тому, що **маніпуляція** (вид психологічного та психолінгвістичного впливу, вмиле виконання якого призводить до прихованого породження в іншій людині намірів, які не співпадають з її актуально існуючими бажаннями) в повсякденному житті явище не тільки невідворотне, але й необхідне.

Маніпуляція не є власне мовним феноменом. Це явище універсальне, а тому має безліч визначень у різних галузях знань. Беззаперечним є той факт, що маніпулювання базується на лінгвальних структурах і реалізується в мовленнєвій діяльності.

Оскільки об'єкт маніпуляції – мовна особистість, лінгвістика оперує поняттями лінгвокогнітивістики: мовна картина світу, поняття, концепти, ідеї; прагматики: комунікативні потреби і готовність до комунікації, мотиви й цілі комунікації, ціннісні орієнтації; лінгвокультурології, лінгвогендерології, соціолінгвістики тощо. Когнітивно-прагматичний і соціолінгвістичний підходи дозволяють проаналізувати явище маніпуляції із залученням таких лінгвістичних категорій: мовні одиниці, їхнє використання у мовленнєвих актах; комунікативні стратегії і тактики, прийоми і сценарії комунікативної поведінки; статусні характеристики учасників акту маніпуляції.

Маніпулятивна мовленнєва тактика – це така мовленнєва дія, яка відповідає певному етапу в реалізації тієї чи тієї стратегії і є сукупністю в певний спосіб організованих прийомів здійснення прихованого впливу, націленого на досягнення бажаного ефекту чи попередження небажаного результату, визначений стереотип (модель) мовленнєвої поведінки, вироблений суспільством і національною культурою. Сюди ми можемо віднести проблему, пов'язану з маніпулюванням поняттями «слухати», «чути», «розуміти» у сучасному мовному середовищі.

Цю проблему можна розглядати з декількох сторін:

1. Вивчення мов світу.

У багатомовному суспільстві вважається непристойним знати лише державну та англійську мови. На сьогодні активно піднімають питання щодо знання як мінімум 5-6 мов, серед яких найлегшими в світі слов'яни вважають *есперанто* (штучно створена мова, яка має полегшувати спілкування людей в усьому світі; у ній все як чується, так і пишеться), *іспанську* (у ній немає відмінків, а граматики, вимова і написання дуже прості; у Південній Америці

знання англійської вам не допоможе, бо там майже всі говорять іспанською), *італійську* (за складністю злегка поступається іспанській; якщо ви вивчили будь-яку індоєвропейську мову, то італійську вивчите за лічені місяці). Складність вивчення мови залежить від того, до якої групи належить ваша рідна мова.

Вивчення мови – це нелегке завдання, і для більшості підтримувати вільне мовлення – це постійне тренування. Німець Себастьян Гейне у 22 роки отримав титул «Вавилонська вежа» через те, що вільно спілкувався 35 мовами. Перуанець Хорхе Фернандес поки що не досяг вершин Гейне, але він у 18 років спокійно говорив і писав дванадцятьма мовами, включаючи іспанську, англійську, французьку, німецьку, швейцарську, румунську, італійську, португальську, голландську, каталонську, гальего і мандарин. Зіяд Юсуф Фаза володіє базовими знаннями 60 мов. Розуміти мову – це не значить жити в ній. Сам Фаза повинен регулярно підвищувати свою майстерність у всіх набутих мовах, щоб не «втратити форму». Кардинал Джузеппе Каспар Мещофанті та лінгвіст Джон Боурінг – обидва набагато перевершили передбачувані для людей кордони.

Кардинал, за своє життя, вільно володів 38 мовами і близько 100 діалектами, а також мав базові знання багатьох інших мов. Було встановлено, що, загалом, кардинал знав приблизно 100 різних видів комунікацій.

Можна сказати, що Боурінг продемонстрував базові знання понад 200 мов і володіння близько 100. Боурінг був губернатором Гонконгу, письменником і мандрівником, отримав звання Джентльмен, був членом Королівського товариства і Королівського географічного товариства. До наших днів ніхто не перевершив його в мовній інтерпретації.

У папства довга історія багатомовності, традиція якої дійшла сьогодні в особі останніх пап: Іоанна Павла II і Бенедикта XVI. Колишній папа міг швидко говорити по-польськи, класичною грецькою, латинською, італійською, французькою, іспанською, португальською, англійською, есперанто, німецькою, володів основними знаннями чеської, литовської, російської, угорської, японської, тагальської, і деякими з африканських мов. Теперішній Папа вільно володіє принаймні десятьма мовами. Вивчення нових мов не тільки наближає нас до решти світу, але може привести до розуміння лінгвістичних особливостей, що відсутні в нашій рідній мові.

Відомими українськими поліглотами є: Білецький Андрій Олександрович – мовознавець, володів близько 90 мовами; Агатангел Кримський – історик, мовознавець, етнограф, сходознавець, людина енциклопедичних знань кримсько-татарського походження. Володів, принаймні, 16 живими і деякими класичними мовами; за деякими даними – 60 мовами; Григорій Кочур – український поет, перекладач, історик літератури і теоретик перекладацького мистецтва, перекладав з 28-ми (за іншими відомостями, із сорока) мов; Микола Лукаш – український перекладач, історик літератури, лексикограф, володів більш, ніж 20 мовами, перекладав літературні твори на українську мову з 14 мов; Юрій Покальчук –

український письменник та перекладач, володів десятима мовами; гетьман Іван Мазепа – за життя оволодів вісьмома мовами та інші.

2. Мова впливає на відчуття часу.

Науковці Швеції на чолі з Емануелем Билундом зі Стокгольмського університету звернули увагу у своїх дослідженнях на те, як мова змінює відчуття часу: англійською та шведською тривалість події описують переважно фізичними відстанями, наприклад: короткі паузи чи довге весілля; іспанською та грецькою говорять про маленькі паузи та велике весілля; деякі мови описують час як пройдену дорогу, або як кількість, що зростає. Результати досліджень довели, що білінгви можуть думати, слухати, чути та розуміти гнучко. Їхнє перестрибування з однієї мови на іншу позитивно впливає на процес навчання і може відігравати роль тривалого мозкового тренування.

3. Мова допомагає у процесі лікування.

Дослідження вчених із Північно-Західного університету США показало, що люди, які знаходилися у комі, швидше приходять до тями, якщо рідні з ними розмовляють. Пацієнти виліковуються, коли чують, як рідні розповідають їм історії, пов'язані з ними (це може бути не живий голос, а навіть запис). Пацієнти, яким по чотири рази на день вмикали записи їхніх рідних, одужували значно швидше, ніж ті, яким не вмикали таких записів. Згадки про події записані у довгостроковій пам'яті хворих, і коли вона активізується, мозку легше повернутися до тями.

Студенти донецької філії Комп'ютерної Академії ШАГ (Україна) розробили програму CrossView, яка дозволяє навіть повністю паралізованому хворому без рук повноцінно користуватися комп'ютером через очі. Вперше у повністю нерухомих людей з'явився шанс повернути собі повноцінне спілкування.

4. Мова мами впливає на розвиток дитини ще в утробі.

Науковці Тихоокеанського лютеранського університету в Такомі, Вашингтон, США довели, що існує дородове вивчення звуків мови, а раніше вважали, що немовля в утробі матері може розрізняти тільки мелодії, ритм та гучність голосу.

5. Іноземна мова змінює мораль.

Люди, які знають декілька мов, думають про етичні проблеми нерідними їм мовами (дослідження психологів та психолінгвістів). На наші моральні висновки впливає мова тому, що моральні рішення можна ухвалювати двома суперечливими способами – або керуючись швидким і часто поверхневим «почуттям», або вдаючись до глибоких розмірковувань про етичне благо. Якщо ми користуємося чужою мовою, то підсвідомо обираємо другий спосіб, адже розуміння іноземної мови потребує більше інтелектуальних зусиль, ніж рідної. Рідна мова постає для нас насиченою емоційними барвами, ніж іноземна.

6. Маніпулювання поняттями «слухати», «чути», «розуміти» у сучасному українському мовному середовищі.

В Україні активно використовують навички та вміння *сугестивної лінгвістики* (впливати, управляти, маніпулювати) – міждисциплінарної науки, що знаходиться на стику філології і психології. Все що відбувається в нашому інформаційному просторі, що підпадає під три основних поняття, подано з погляду політиків, юристів, бізнесменів, але ніде немає допомоги населенню у способах захисту від маніпулятивних мовних виступів. Фактично пересічні українці слухають інформацію, чують думки тих, хто виступає, і не має змоги повноцінно оцінити, обдумати, а головне, зрозуміти те, про що говорили.

Мовне маніпулювання – це відбір і використання засобів мови з метою прихованої дії на адресата, тобто певний мовленнєвий вплив (вплив на людину за допомогою мовлення і супутніх мовленню невербальних засобів для досягнення мети, поставленої мовцем).

Термін «**мовленнєве маніпулювання**» переважно розглядають у системі засобів масової маніпуляції. До понятійного апарату аналізу і систематизації способів впливу слова на свідомість людей входять такі поняття: риторика, маніпулювання свідомістю, пропаганда, мовна демагогія, нейролінгвістичне програмування, сугестія, піар.

При маніпулятивному мовленнєвому акті ключовим моментом для адресата є приховування своїх фактичних намірів, мотивів, цілей, намагання зробити так, щоб реципієнт навіть не здогадувався про них. У лінгвістиці та філософії мови розрізняють дві форми мовленнєвого впливу: пряму і непряму, відмінність між якими полягає у виборі прямих чи непрямих мовленнєвих актів. Інтерес становить саме непряма форма, адже йдеться про декодування інформації, мовних символів. Існує велика кількість прийомів, пов'язаних зі значеннями мовних виразів, які застосовують для того, щоб подати певну інформацію про реальні події у вигідному світлі відповідно до інтересів певної людини, соціальної або політичної групи. Особливо звертають увагу на те, як лексичні засоби впливають на громадську свідомість (синонімія, евфемізми, дисфемізми; зміна асоціативного поля, кодифікованого у словниках стандартних асоціацій та психолінгвістичних дослідженнях; спрощення подання інформації через прийом мовного впливу на свідомість, що становить вербальну примітивізацію описуваного історичного факту; прийому замовчування; введення історичних паралелей тощо). Важливо знати, що лексико-семантичні прийоми маніпулювання ґрунтуються на мовних виразах, що не позначають явища дійсності та інтерпретують їх, співвідносячи з мовним стандартом. Прочитання будь-якого тексту залежить від реципієнта, а саме: які за довжиною відрізки висловів зберігаються у його пам'яті та як відбувається інтерпретація прочитаного чи почутого. У такому разі важливу роль відіграють риторичні тактики (прямі і непрямі). Адже кожна складова мовленнєвого спілкування здатна впливати на сприйняття та розуміння змісту.

Маніпулятивні можливості мови надзвичайно багаті. Коли людина чує про маніпуляцію свідомістю, вона думає, що це її не стосується і вона не піддається такому впливу. Маніпуляція проникає у кожен будинок і від неї

людина не може сховатися, але вона може вивчити її інструменти та прийоми. На жаль, українське суспільство не бажає розуміти, що мова виникає на конкретних територіях не просто так. Вона постає оберегом, у тому числі і для психічного здоров'я населення. Ми спілкуємося один із одним і не думаємо про наслідки сказаного. Більшість людей навчилися знищувати собі подібних, а ми навіть не прагнемо захистити себе у цьому суворому світі, говорячи при цьому своїм дітям «Чому ти промовчав на образі?». Можливо варто задати кожному собі питання: чи готові ми захищати себе і своїх дітей. Мова це складова наших генів: ми відмовляємося від неї, змінюємо розуміння про неї і бажаємо при цьому бути почутими та так, щоб нас зрозуміли.

Література

1. Доценко Е.Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы, защита / Е.Л. Доценко. – М.: ЧеРо, 1997. – 264 с.
2. Крашеніннікова Т.В. Комунікативна компетенція працівника Національної поліції: Навчальний посібник. – Дніпро: Адверта, 2017. – 107 с.
3. Руда О.Г. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному політичному просторі: монографія / Олена Руда; НАН України, Інститут української мови. – К., 2012. – 232 с.